

STANOVIŠTĚ 1 - JAK VZNIKALA MĚSTA

*Na základě materiálů na stanovišti vypracujte úkoly v pracovním listě.
Pracujte společně, ale vyplňujte každý sám a pečlivě, získáváte podklady pro stavbu vlastního města!*

zdroj A

Město mohlo ve středověku vzniknout dvěma způsoby.

- **Bud' na počátku stála existující osada** např. u brodu přes řeku nebo na křižovatce cest, která se rozrostla a usídlili se zde i řemeslníci, později obdržela městská práva.
- Nebo na vhodném místě, které pro majitele panství vyhledal určený člověk zvaný lokátor, **mohlo být založeno úplně nové město, čemuž se říkalo „na zeleném drnu“**.
- **Často docházelo ke kombinaci obou způsobů.**

Způsob vzniku města se odráží často až do podoby města v současnosti. Nově založené město vznikalo podle plánu, proto má pravidelně uspořádané ulice, města vznikající postupně mají ulice užší, nepravidelné a různě se klikatící.

Na začátku byly kolem města **na ochranu pouze zemní valy z hlíny, kamene a dřeva**. Město mohlo ale **požádat o možnost vybudování kamenných hradeb majitele města**. Vybudování takových hradeb bylo ale **velmi finančně náročné**. Přístup do ohrazeného města byl zajištěn **branami**, kde se kontrolovalo, kdo do města vstupuje. Brány se z důvodu bezpečnosti **na noc zavíraly**. Hradby byly doplněny také **věžemi s dobrým rozhledem** a obrannými baštami, často umístěnými na rohových bodech, součástí opevnění mohl být také vodní příkop nebo přímo vodní tok či rybník.

Ulice **nebyly na začátku dlážděné**, bývaly z udusané hlíny a někdy byl povrch pokryt proutěnými koberci, který umožňoval pohyb i za deště. **Jako první se většinou vydláždilo náměstí a hlavní ulice**. Ulice nebyly příliš čisté a sloužily k různým účelům, jako skladování dřeva na topení, házel se sem odpad a často tu končily i výkaly. Zvířata se běžně pohybovala po ulicích, a úklidem byl pověřen kat, pohodný nebo starší obyvatelé ze špitálu. Intenzivnější úklid obvykle probíhal před jarmarky a významnými církevními svátky.

(pohodný/ras = řemeslo - člověk, určený k likvidaci uhynulých zvířat nebo odchytu zvířat toulavých, vyváželi také suché toalety)

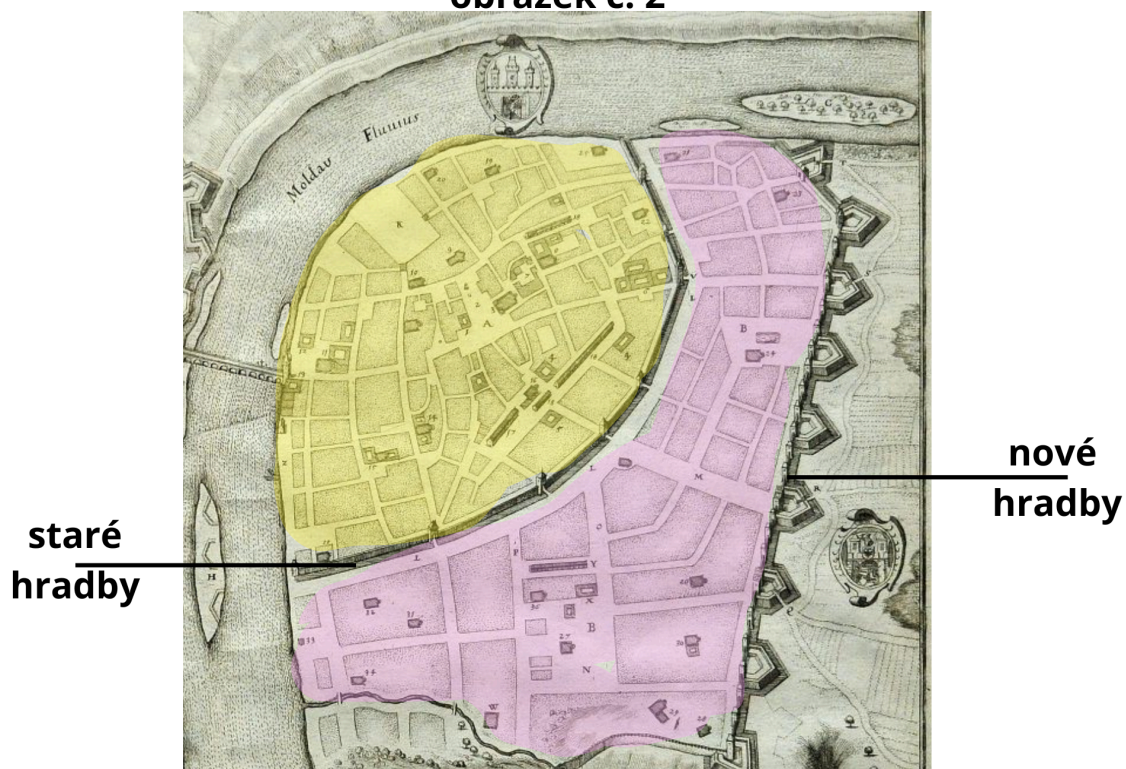
(zpracováno podle H. P. von Peschke: Středověk)

zdroj B - Prohlédněte si dobře následující 2 obrázky

Zdroj: Kateřina Hrbková: Jak se žilo ve středověku

obrázek č. 2

Zdroj: http://towns.hiu.cas.cz/p_prehled.php

STANOVIŠTĚ 2 - MĚSTSKÁ PRÁVA A SPRÁVA aneb PROČ BYLO COOL BYDLET VE MĚSTĚ?

zdroj A

Města po svém založení **se snažila na majiteli města získat výsady neboli privilegia**. Musela **o ně žádat a často také zaplatit poplatek**, každý nový majitel tato privilegia potvrzoval nebo mohl i měnit. Privilegia města zahrnovala **právo stavět hradby, symbolizující jeho nezávislost, a hrdelní práva, umožňující trestání zločinců a udržování pořádku na území města**. Hospodářská privilegia zahrnovala **právo pořádat každý týden trhy** a také výroční trhy (jarmark), trhovci platili poplatky za místo a přinášeli tak důležité příjmy městské pokladně. Žádaným privilegiem bylo **právo mílové, tedy zákaz provozování vybraného řemesla mimo město až do vzdálenosti asi 7,5 km**, což poskytovalo městu výraznou konkurenční výhodu. Pro rozkvět obchodu bylo výnosné i **právo várečné, které umožňovalo měšťanům vařit pivo a prodávat ho v krčmě**.

(zpracováno podle V. Vondruška: Život ve středověku)

zdroj B

- *„ My, Otakar, z boží milosti král český a markrabě moravský chceme známo učiniti všem, kdo budou čísti tento list, že si přejeme, aby naše obec v Kolíně byla posílena opevněním mohutné hradby. Občany této obce jsme úplně osvobodili od příštího svátku sv. Petra na celou dobu čtyř let a to tak, aby byli na na uvedenou dobu čtyř let osvobozeni a zproštěni od veškerého vymáhání dávek, daní, platů a poplatků.“*

(Zdroj: Petráková: Vybrané kapitoly z právních dějin města Kolína, Olomouc 2009)

- *Václav [II.], král český, ustanovuje, aby se v Brně konal každého jednotlivého roku výroční trh, a nařizuje, aby počátek tohoto trhu byl v den sv. Havla [16. října], a aby trh trval čtrnáct po sobě jdoucích dní. Aby kupci a hosté zmíněný trh hojněji navštěvovali, osvobozuje je ode všech dávek a poplatků brněnského cla ze zboží i z osob po osm dní bezprostředně předcházejících před sv. Havlem a po čtrnáct dní bezprostředně následujících po sv. Havlu.*

(Zdroj: Listiny z let 1283 - 1310, jejich confirmace do konce 15. století a opisy v úředních knihách AM B)

- *Ve jménu Páně amen. My Otakar, z boží milosti král český, vévoda rakouský a štýrský a markrabě moravský všem na věčné časy. Chtějíce zlepšit postavení a práva našich poddaných, aby v službě nám a ve všem více poslušni byli nalézáni, vedeni vůči nám horlivostí z upřímnější náklonnosti, povolujeme a dáváme z obzvláštní milosti našim žateckým obyvatelům a všem, kteří tam náležejí...ustanovujeme také, aby v okruhu jedné míle od města nebyla krčma.*

(Zdroj:<https://www.muzeumzatec.cz/udeleni-kralovskych-privilegii.html>)

Kdo zasedá na radnici

Rychtář – byl pověřený správou města vrchností, v případě města královského samotným panovníkem. Prvním rychtářem se často stal někdo, kdo se významně zasloužil o založení města. Rychtář se ale musel domluvit s městskou radou.

Městská rada – městská samospráva, kterou obvykle tvořilo dvanáct konšelů volených měšťany. Původně měla rada jen radit rychtáři. Jenže konšelé se začali scházet samostatně, postavili si radnici a vliv rychtáře slábl.

Konšelé – členové městské rady. Pocházeli z nejbohatších měšťanských rodin nebo byli vybráni na doporučení řemeslných cechů, což byla vlivná sdružení řemeslníků, kteří ve městě působili.

Purkmistr – předseda městské rady, tedy jeden z konšelů. Zprvu se konšelé ve funkci purkmistra střídali. Předchůdce dnešního starosty. Ve středověku spolu se jmenovaným rychtářem druhá hlava města. V novověku nahradil rychtáře purkmistr.

STANOVIŠTĚ 3 - OBYVATELÉ MĚSTA aneb KDE ZAČÍNALA A KONČILA JEJICH SVOBODA?

Na základě materiálů na stanovišti, vypracujte úkoly v pracovním listě. Pracujte společně, ale vyplňujte každý sám a pečlivě, získáváte podklady pro stavbu vlastního města!

zdroj A

Většina středověkých lidí žila na venkově, kde se živili zemědělstvím. **Zhruba 10% společnosti se usídlila ve městech.** Není důležité, kolik mělo město obyvatel, ale podstatný je spíše způsob jejich obživy a hustota osídlení. **Ve městě se usazovali bohatí kupci, kteří zde provozovali své obchody.** Sídli zde také úředníci městského pána, kteří spravovali jeho majetek. Velký počet zákazníků a pořádání trhů přitáhlo **do měst množství výrobců – řemeslníků.** **Stejná řemesla se často usídlila vedle sebe v jedné ulici,** někde se nám dodnes dochovala v jejím názvu (Masná, Celetná, Platněřská apod.) **Právoplatným měšťanem se všemi právy a povinnostmi se obyvatelé stávali koupením domu ve městě.**

Středověká městská společnost byla velmi pestrá, protože platilo, že **obyvatelé měst byli osobně svobodní.** Dokonce se ujal úsloví, že „městský vzduch osvobozuje“. To bylo samozřejmě lákavé i pro nemajetné lidi - tovaryše, nádeníky, studenty, potulné komedianty, zchudlé rytíře, ale také pro učence a umělce. **Nejbohatší obyvatelé vlastnili domy na náměstích a ulicích vedoucích k městským branám, zatímco chudší obyvatelstvo, které tvořilo i třetinu obyvatel, sídlilo v úzkých uličkách u hradeb.**

Přímo u města bývalo předměstí. To bylo místo bez plotů, kde město končilo. Na předměstí se nacházela pole, louky a dílny, kde se vyráběly různé věci pro město. **Chudší lidé žili na předměstí, a také řemeslníci, kteří pracovali s ohněm a byli vykázáni za hradby města, aby neohrožovali město požárem.** Na předměstí byli také lidé pracující s nečistými nebo hlučnými řemesly, kteří by mohli vadit měšťanům. Předměstí bývalo často vzdušnější a čistší než samotné město.

(zpracováno podle H. W. Goetz: Život ve středověku)

zdroj B ([40 Jobs in the Middle Ages](#)) viz - skládačka